

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Romualda Spyt
SSA Marek Procek

w sprawie z powództwa Z.H.
przeciwko Państwowemu Instytutowi Naukowemu - Instytutowi [...] w O.
o wynagrodzenie, odszkodowanie i sprostowanie świadectwa pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 lutego 2017 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego w O.
z dnia 12 maja 2016 r., sygn. akt V Pa .../16,

1. oddala zażalenie,

2. przyznaje adwokat M. W. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w O.) tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 maja 2016 r., V Pa .../16, Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. odrzucił skargę powoda Z.H. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 26 listopada 2015 r., V Pa .../14, w sprawie przeciwko Państwowemu Instytutowi Naukowemu-Institutowi [...] w O. o wynagrodzenie, odszkodowanie i sprostowanie

świadczenia pracy. W ocenie Sądu Okręgowego, skarga jest niedopuszczalna, bo nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia. Chociaż skarżący powołał się na podstawę wznowienia wynikającą z art. 401 pkt 2 k.p.c., to jednak w żaden sposób nie zdołał wykazać jakoby w postępowaniu zakończonym wydaniem prawomocnego wyroku został pozbawiony możliwości działania. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie można żądać wznowienia postępowania z powołaniem się na pominięcie przez sąd orzekający środka dowodowego wskazanego przez stronę, jeśli sąd uznał ten środek za nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy. Tymczasem powód zarzucił w skardze naruszenie art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. przez niedopuszczenie dodatkowych dowodów zgłoszonych w apelacji. Skarga o wznowienie postępowania nie służy korygowaniu wszelkich nieprawidłowych rozstrzygnięć sądowych a tylko umożliwia wzruszenie orzeczeń wydanych w warunkach określonych w art. 401 i 403 k.p.c. Pominięcie wniosku dowodowego zgłoszonego przez stronę może uzasadniać kwestionowanie prawidłowości ustaleń faktycznych, ale wcale nie oznacza pozbawienia jej możliwości obrony uprawnień procesowych, a tym samym nie świadczy o nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Tak więc skarga wniesiona przez powoda w istocie nie została oparta na podstawie wznowieniowej objętej art. 401 pkt 2 k.p.c. Co się z kolei tyczy drugiej podstawy wznowienia przewidzianej w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c., to skarżący nie zdołał wykazać, że Sąd Okręgowy „dokonał zafałszowania rzeczywistości poprzez pominięcie i zignorowanie dowodów zgromadzonych w aktach sprawy”, bo nie określił, jakie dokumenty miały być - według niego - przerobione lub sfałszowane i w zasadzie ograniczył się tylko do zakwestionowania prawdziwości danych w nich zawartych. W tych okolicznościach skargę powoda należało odrzucić na podstawie art. 410 § 1 k.p.c., bo nie została oparta na podstawach ustawowych.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego powód zarzucił naruszenie: 1) art. 401 pkt 2 k.p.c. przez uznanie, że skarżący nie został pozbawiony możliwości działania, podczas gdy Sąd drugiej instancji nie przeprowadził wnioskowanego przez powoda dowodu z zeznań świadka T. S., istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, którego powołanie na wcześniejszym etapie sporu nie było możliwe; 2) art. 403 § 2 k.p.c. w zakresie w jakim Sąd Okręgowy pominął tę podstawę wznowienia, co skutkowało nierozważeniem możliwości

wznowienia postępowania w związku z wykryciem takich środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Według żalącego się, bardzo istotnym dowodem w sprawie, mogącym wyjaśnić wiele zaistniałych wątpliwości, byłyby zeznania świadka T. S. Konieczność i zarazem możliwość powołania tego dowodu pojawiła się dopiero na późniejszym etapie postępowania. Jednak Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku dowodowego złożonego w tym zakresie, przez co pozbawił powoda możliwości obrony jego praw. Nawet gdyby uznać, że w tej sprawie nie doszło do pozbawienia powoda możliwości działania, to w kontekście art. 403 § 2 k.p.c. należałoby przyjąć, że zostały wykryte „takie środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których powód nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu”. Zdaniem żalącego się, wykrycie środka dowodowego w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. oznacza nie tylko przypadek, w którym strona przed uprawomocnieniem się orzeczenia w ogóle nic nie wiedziała o środku dowodowym i powzięła o nim wiadomość dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia, lecz także sytuację, w której przed uprawomocnieniem się orzeczenia miała wiedzę o jego istnieniu, ale nie była ona wystarczająca dla skorzystania z tego środka przez złożenie odpowiedniego wniosku i tę wiedzę uzyskała dopiero po prawomocnym zakończeniu postępowania. Taka sytuacja miała miejsce w przedmiotowej sprawie. Skarżący zdawał sobie sprawę, że istotnym dowodem mogłyby być zeznania T. S., jednak w związku z tym, że od dłuższego czasu nie miał kontaktu z tą osobą, nie wiedział „gdzie jej szukać”. Skarżący co prawda zgłosił taki wniosek dowodowy jeszcze na etapie postępowania odwoławczego, jednak nie został on uwzględniony przez Sąd Okręgowy. Żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz przyznanie jego pełnomocnikowi kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Zgodnie z art. 399 § 1 w związku z art. 401 pkt 2 k.p.c., można żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem z powodu jego nieważności, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była

należycie reprezentowana bądź gdy wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe. Żalący się uważa, że w postępowaniu zakończonym wydaniem prawomocnego wyroku z dnia 26 listopada 2015 r. został pozbawiony możliwości działania w następstwie nieprzeprowadzenia przez Sąd drugiej instancji dowodu z zeznań świadka, wnioskowanego przez powoda w apelacji, mimo że był to dowód istotny dla wyjaśnienia sprawy a jego powołanie na wcześniejszym etapie postępowania nie było możliwe. Jednak Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia trafnie zauważył, że samo pominięcie (nieuwzględnienie) wniosku dowodowego strony nie oznacza pozbawienia jej możliwości obrony praw powodującej nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., II UKN 121/00, OSNAPIUS 2002 nr 17, poz. 421). Strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wtedy, gdy doszło do całkowitego pozbawienia możliwości obrony jej praw, a więc gdy znalazła się w sytuacji, która uniemożliwiała, a nie tylko utrudniała lub ograniczyła, popieranie przed sądem dochodzonych żądań (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1999 r., II UKN 105/99, OSNAPIUS 2000 nr 19, poz. 735). Taki kwalifikowany przypadek nie występuje wówczas, gdy sąd pominie środek dowodowy wskazany przez stronę, uznawszy go za nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2007 r., V CZ 88/07, LEX nr 486003; z dnia 22 stycznia 2009 r., II PZ 38/08, LEX nr 784196 i z dnia 5 sierpnia 2015 r., I UZ 5/15, LEX nr 1786755). Wynika to bowiem z uznania, że skarga o wznowienie postępowania nie służy korygowaniu wszelkich nieprawidłowych orzeczeń, lecz tylko wzruszeniu orzeczeń wydanych w warunkach określonych w art. 401 i 403 k.p.c. W tej sytuacji podstawa wznowienia wywodzona przez powoda z art. 401 pkt 2 k.p.c. w gruncie rzeczy jest podstawą określoną w art. 403 § 2 k.p.c.

Tymczasem na mocy art. 399 § 1 w związku z art. 403 § 2 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem, w razie późniejszego wykrycia takich okoliczności faktycznych lub

środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, nowe okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, to fakty lub dowody powstałe (istniejące) przed uprawomocnieniem się orzeczenia, z których strona nie mogła skorzystać w prawomocnie zakończonym postępowaniu (por. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNCP 1969 nr 12, poz. 208). Co do zasady przyjmuje się, że niemożność skorzystania ze środków dowodowych w poprzednim postępowaniu dotyczy sytuacji, w której strona nie mogła w toku postępowania wskazać określonych faktów lub przedstawić stosownych dowodów, gdyż w tym czasie nie wiedziała o nich i przy dochowaniu należytej staranności nie mogła się o nich dowiedzieć. Nie odnosi się to zatem do okoliczności i dowodów jawnych z materiału poprzedniego postępowania, a tylko niedostrzeżonych przez stronę (postanowienia z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNCP 1969 nr 2, poz. 36; NP 1970 nr 4, s. 624, z glosą M. Sawczuka; RPEiS 1969 nr 2, s. 329; z dnia 9 maja 2008 r., II PZ 65/07, LEX nr 490340 i z dnia 8 kwietnia 2009 r., V CZ 16/09, LEX nr 619675). Przez wykrycie nowego środka dowodowego należy także rozumieć uzyskanie możliwości skorzystania ze środka dowodowego, o którego istnieniu strona w poprzednim postępowaniu zakończonym wyrokiem wprawdzie wiedziała, jednak nie mogła nań się powołać, nie wiedząc, gdzie się znajduje lub czy w ogóle da się odszukać (orzeczenie z dnia 10 listopada 1938 r., C.II. 905/38, Nowa Palestra 1939 nr 3, s. 135). Inaczej mówiąc, nowe środki dowodowe mogą być podstawą skargi o wznowienie postępowania, jeżeli istniały w czasie prawomocnie zakończonego postępowania, jednak nie były znane stronie i z tej przyczyny nie mogły być przez nią wykorzystane w tym postępowaniu (postanowienie z dnia 21 lutego 2013 r., IV CZ 179/12, LEX nr 1311817), albo co do których w trakcie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem strona obiektywnie dysponowała możliwością ich zgłoszenia, jednakże tego nie uczyniła wskutek braku procesowej potrzeby ich powołania, a nie wskutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia, czy błędnej oceny (postanowienie z dnia 25 stycznia 2007 r., I UZ 38/06, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 51). Uogólniając, można zatem wyrazić pogląd, że wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. jest

uzależnione od zaistnienia łącznie trzech przesłanek: po pierwsze, wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w czasie postępowania, ale nie zostały w nim powołane; po drugie, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i po trzecie, niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (postanowienie z dnia 8 października 2015 r., III CZ 43/15, LEX nr 1820399).

Dowód (środek dowodowy), na który powód powołał się w skardze o wznowienie postępowania, istniał przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu Okręgowego. Powód skorzystał z tego środka dowodowego w postępowaniu apelacyjnym, bo wtedy wnioskował o przesłuchanie T. S. w charakterze świadka na okoliczność, która miała - jego zdaniem - istotne znaczenie dla wyjaśnienia sprawy. Tym samym skarżący po uprawomocnieniu się wyroku z dnia 26 listopada 2015 r. wcale „nie wykrył” nowego środka dowodowego mającego ewentualny wpływ na wynik sprawy, z którego nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu. Z tej przyczyny podstawa skargowa, wywodzona z art. 403 § 2 k.p.c. w istocie jest pozorna, a więc Sąd Okręgowy poczynił trafne spostrzeżenie co do tego, że skarga o wznowienie postępowania nie jest oparta na ustawowej podstawie i dlatego odrzucił ten środek zaskarżenia (art. 410 § 1 k.p.c.). To oznacza, że zażalenie powoda jako pozbawione uzasadnionych podstaw nie może być uwzględnione.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu orzeczono na podstawie § 4 ust. 1 i 3 oraz § 16 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801) w związku z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).

